

**Korszerű foniátria témái:
a hangképzési, a beszéd- és nyelvi
zavarok, a táplálékfelvétel (rágás, nyelés)
zavarai és kezelése**

Hacki Tamás

Foniátria és a logopédia közös története: kivonatos áttekintés

Foniátria a mai értelemben 1905 óta létezik: megjelent dr. Hermann Gutzmann (Berlin) habilitációs munkája: „A beszédzavarok, mint klinikai tanulmányok”

A „Foniátria” elnevezés Gutzmann tanítványaitól, Stern és Seeman-tól ered

A „Logopédia” elnevezést és az első logopédiai taniskolát (Bécs, 1924) - Emil Fröschels laringológus alkotta

Fröschels (orvos) és Karl Cornelius Rothe (tanár) – megalapítják „a Beszédgyógyopedagógiát”

1924. IALP (Nemzetk. Logop. és Foniátr. Társaság) megalakulása

5. Kongresszus 1932. Budapest, 6. kongresszus 1934. Budapest

1942-től Bárczi Gusztáv orvos, fül-orr-gégész, pedagógus, a Gyógyopedagógiai Tanárképző Főiskola igazgatója

1957. első foniátriai kórház Prága, Prof. Seeman

Seeman (és Szedlacskova) tanítványok: Hirschberg Jenő és Frint Tibor
(1960., 1962. prágai tanulmányutak)

Frint Tibor foniátriai ambulanciát alapít az OTKI-ban

1964. Fonetikai Szakcsoport Réthi Aurél és Bárczi Gusztáv vezetésével

1966. MFFLT alakulása

2018. A Semmelweis Egyetem Egészségtud. Karán megkezdődött a Hang-, Beszéd- és Nyelésterapeuta képzés

Logopédus képzés: nemzetközi összehasonlítás

- Németország:
 - logopédus szakképzés, ráépített főiskolai képzés, ill. egyetemi alapképzés (mind orvostud. alapú). Hagyományosan foniátriai klinikákhoz kapcsolt (kivéve: Aachen - neurológia)
 - a terápiákat az egészségügyi biztosító finanszírozza
 - beszéd-gyógypedagógia - egyetemi alapképzés:
 - a fejlesztő foglalkozásokat a szociális pénztár fizeti
- Hollandia, Ausztria, Franciaország (Nyugat.-Európa általában)
 - egyetemi logopédusképzés, orvostud. alapokkal
- U.S.A. klinikai beszéd-patológus

A logopédia Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban klinikai-gyakorlati tudomány, amely a betegellátás integratív része. A képzés jelentős hányada klinikai-orvosi felügyelet mellett történik.

A foniatéria és a logopédia elsősorban azokkal a funkciókkal foglalkozik, amelyek lehetővé teszik a szociális életben való részvételt (ld.3. és 5. fejezet)

A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása FNO (ICF)
Egészségügyi Világszervezet (WHO 2001)

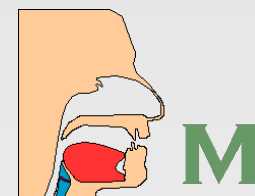
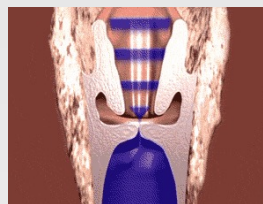
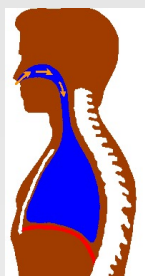
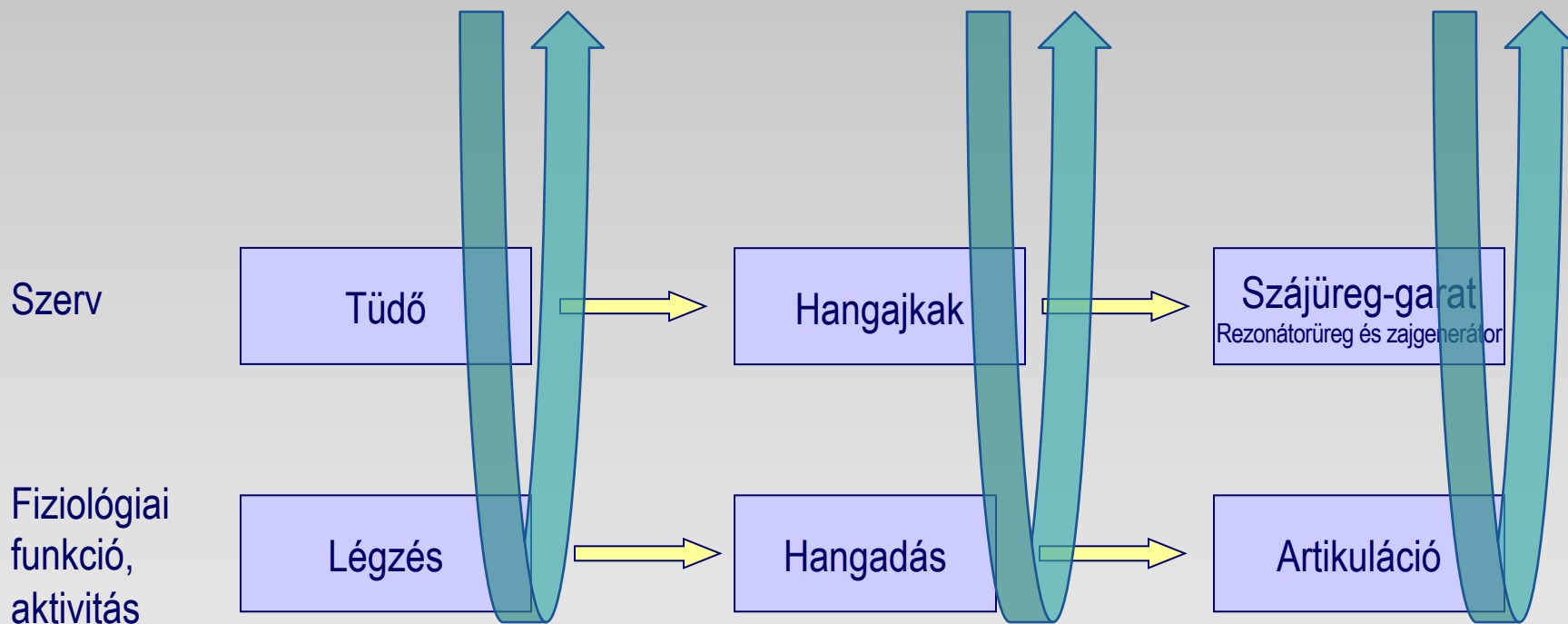
Testi funkciók	Testi struktúrák	Tevékenységek, részvétel
1. fejezet: Mentális funkciók	1. fejezet: Idegrendszeri struktúrák	1. fejezet: Tanulás és az ismeretek alkalmazása
2. fejezet: Érzékelési funkciók és a fájdalomérzékelés	2. fejezet: A szem, a fül és a kapcsolódó struktúrák	2. fejezet: Általános feladatok és elvárások
3. fejezet: <u>Hangképzés és beszéd</u> <u>funkciók</u> b310, b340, b398-9	3. fejezet: <u>A hangképzésben és a beszédben részt vevő struktúrák</u>	3. fejezet: <u>Kommunikáció</u>
4. fejezet: A cardiovascularis, a vérképző, az immun- és a légzőrendszer funkciói	4. fejezet: A cardiovascularis, a vérképző az immun- és a légzőrendszer struktúrái	4. fejezet: Mobilitás
5. fejezet: <u>Az emésztőrendszer,</u> az anyagcsere és az endokrin rendszer funkciói	5. fejezet: <u>Az emésztőrendszerhez,</u> az anyagcsere és az endokrin rendszerhez <u>kapcsolódó struktúrák</u>	5. fejezet: <u>Önellátás</u>
6. fejezet: Húgy-ivarrendszeri és szaporodási funkciók	6. fejezet: A húgy-ivarrendszeri és a szaporodási rendszer struktúrái	6. fejezet: Otthoni élet
7. fejezet: Ideg-, csont- és izomrendszeri, valamint mozgáshoz kapcsolódó funkciók	7. fejezet: A mozgáshoz kapcsolódó struktúrák	
8. fejezet: A bőr és a bőrfüggelékek funkciói	8. fejezet: A bőr és a kapcsolódó struktúrák	

Kontextuális tényezők

1. Környezeti tényezők,
2. Személyes tényezők

A foniátria részterületei: 1. hangképzés és hangképzési zavarok

Központi idegrendszeri irányítás: neuronális, hormonális;
az auditív és szomatoszenzoros visszajelzés alapján

A foniátria részterületei: **2. beszéd-nyelvi funkciók és zavarai** (az előadásban a gyermekkor hangsúlyozásával)

Beszédfejlődési zavarok klasszifikációja (ICD-10) - rövidítve

Specifikus (primér) beszéd-, nyelvfejlődési zavarok *(a beszéd és nyelvfejlődés körülírt fejlődési zavarai F80)*

- Artikulációs zavarok (F80.0)
- Expresszív beszéd-, nyelvfejlődési zavarok (F80.1)
- Rezeptív beszéd-, nyelvfejlődési zavarok (F80.2)

Nem-specifikus (szekundér) beszéd-, nyelvfejlődési zavarok *(más betegségek mellett, komorbiditás)*

- Hallászavarok (H90-H91; F80.20)
- Intelligenciacsökkenés (F70-F79)
- Más érzékszervi zavarok és többszörös fogyatékoság
- Súlyos fejlődési zavarok, pl. Autizmus (F84.0-F84.1)
- A szociális funkció zavara gyermekkori, fiatalkori kezdettel, pl. (sz)elektív mutismus (F94.0)
- Szindrómákkal való társulás
- Motorikus funkció zavarral társulás (F82.-)

A foniátria részterületei: **3.** hallás, hallászavarok, különös tekintettel a beszéd-nyelvi fejlődést befolyásoló központi folyamatokra (I.)

Az auditív feldolgozási és észlelési zavarok (AFÉ-Z)

a hallás központi folyamatainak rendellenességei, amelyek alapján megnehezül

az *akusztikus*, illetve

auditív-nyelvi információk nem-tudatos és tudatos analízise, differenciálása, identifikációja

idő,

frekvencia- és

intenzitás-változás

a binaurális interakciók (pl. zaj lokalizáció, a lateralizáció, zajcsökkentés és jel-összegzés szummáció)

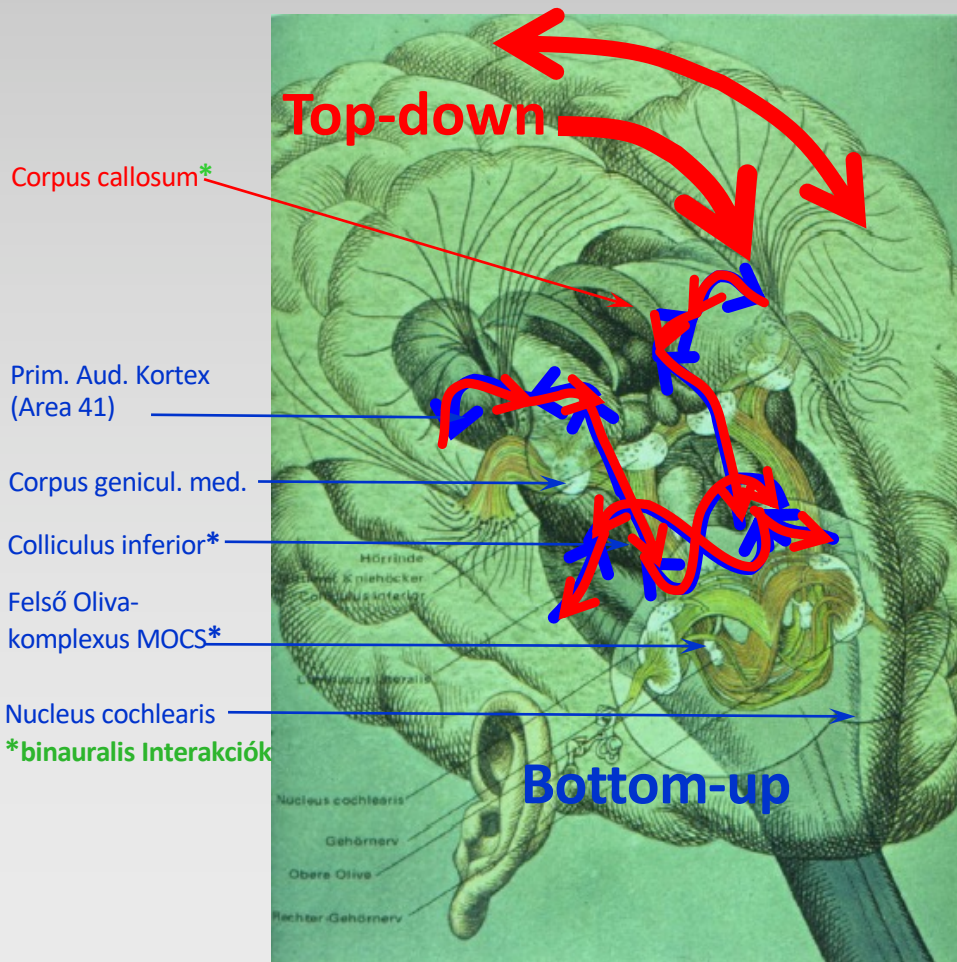
Prevalencia

Gyermekek 2-3%, Felnőttek 10-20%, Férfi/nő arány 2:1

A foniátria részterületei: 3. hallás, hallászavarok, különös tekintettel a beszédnyelvi fejlődést befolyásoló központi folyamatokra (II.)

Auditív feldolgozási és észlelési zavarok (AFÉZ)

Neuroanatómia, -fiziológia és –pszichológia

Észlelés

másodlagos kérgi mezők magasrendű tevékenysége

- kognitív, speciálisan a
- beszédfunkciók bevonásával

- Auditív figyelem
- Auditív emlékezet
- Fonológiai tudatosság
- Analízis, szintézis

Feldolgozás

„auditory processing“
az agytörzstől a primer auditoros cortex-ig

- Térbeni hallás, lokalizáció
- Hallás zajban
- Dichotikus hallás
- Mintafelismerés diszkrimináció
- „temporalis integráció“

A foniátria részterületei: 4. táplálékfelvétel (rágás-nyelés és zavarai) I.
(ebben az előadásban a csecsemő és gyermekkor és az időskor hangsúlyozásával)

A táplálékfelvétel zavarai Nyelés és nyelészavarok

Gyakorisága:

Akut betegeknél 12%

Kórházi betegeknél 13-15%

Krónikus ápoltak esetében 50-60%

Idős korban 40%

Cerebrovaszkuláris inzultusnál (stroke) 25-32%

Fej-nyaki tumorok esetén 33-81%

A foniátria részterületei: 4. táplálékfelvétel (rágás-nyelés és zavarai) II.
(ebben az előadásban a csecsemő és gyermekkor és az időskor hangsúlyozásával)

A nyelés fiziológiája a csecsemőnél és a gyermeknél

- Nyelési mozgások a főtusnál (10-11. héttől)
- Szopási mozgások a főtusnál (13 (18) - 22. héttől) szopás-nyeléskoordináció (22-37. hét)
- 32-36. terhességi hét: a nyelés-légzéskoordináció érése

- 0-6. hónap: reflektorikus szopás és nyelés, csak folyékony táplálék
- 6-24. hónap: az orális előkészítő fázis kialakulása, az orális reflexek leépülése (a 6. hónaptól pépes étel, a 8-12. hónapban részben szilárd étel)
- 2-6. év: felnőttkori rágás tanulása
- 6- év: felnőttkori rágásmechanizmus

A foniátria részterületei: 4. táplálékfelvétel (rágás-nyelés és zavarai) III.
(ebben az előadásban a csecsemő és gyermekkor és az időskor hangsúlyozásával)

Időskori nyelési zavar, presbyphagia

FNO (ICF) d550, d560

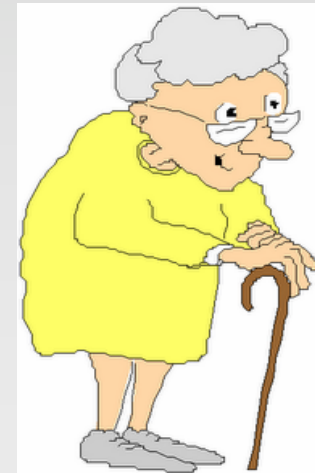
Funkciózavar, amely

→ az életminőség romlásával

→ életveszélyes komplikációkkal jár együtt

Okok:

A nyelésben résztvevő struktúrák öregedése
esetenként más betegségekkel kombinálva

A hangképzési, a beszéd- és nyelvi zavarok, a táplálékfelvétel (rágás, nyelés) zavarai és kezelése

Multidiszciplináris feladat, a foniáter és a terapeuta együttműködése alapján